

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 16:53

ציאת השבת: 17:53

שבת קודש בשלה

מפטיירים בשירת דבורה

(שופטים פרק ד')

האשכנזים מתחילים "ודבורה אשה"
התימנים מתחילים "ויכנע אלוקים"
הספרדים מתחילים "ותשר דבורה"

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

מהלכות ומנהגי טו' בשבט

הקדמה

מסכת ראש השנה פותחת במשנה: ארבעה - ראשי שנים הם. באחד בניסן - ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול - ראש השנה למעשר בהמה... באחד בתשרי - ראש השנה לשנים, לשמיטין, ליובלות, לנטיעה, ולירקות. באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים: בחמשה עשר בו.

להלכה נפסק כבית הלל שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות. למאי נפקא מינא? למעשרות - הואיל והמעשרות אינם שווים בכל שנה, אלא בשנה הראשונה והשניה הרביעית והחמישית אחרי השמיטה, הן שנות מעשר שני והשנה השלישית והשישית הן מעשר עני, זאת מלבד מעשר ראשון שמפרישים לוי בכל השנים. הואיל ואין מעשרים מפירות שנה אחת על פירות שנה אחרת, עלינו לדעת מהו היום בו מתחלפת השנה. בעניין זה יש שוני בין ירקות ותבואה, לבין פירות האילן. ראש השנה לעניין המעשר לירקות ותבואה הוא אחד בתשרי ואילו ראש השנה לפירות האילן הוא ט"ו בשבט.

גם לעניין עורלה ונטע רבעי, נגמרת השנה בט"ו בשבט ולא באחד בתשרי, ויש אומרים שגם לעניין פירות השנה השביעית - שנת שמיטה. השלב הקובע בגידול הפרי הוא ה"חנטה", כלומר פירות שחנטו לפני ט"ו בשבט שייכים לשנה הקודמת, ופירות שחנטו אחרי ט"ו בשבט, שייכים לשנה הבאה. חנטה זו אינה הפריחה, אלא הכוונה לתחילת הפרי, לפני שגדל שליש מגודלו.

קבעו חכמים את ט"ו בשבט כיום הגבול בין שנה לחבירתה, כיוון שביום זה יצאו רוב גשמי השנה ועלה השרף באילן, וכל חנטה של הפירות מכאן והילך, ברכת השנה החדשה תהא להם. בט"ו בשבט, כבר אגורים דישנה וישמנה של האדמה בתוכה, ממה שהגשם הפרה אותה, וכל נטיעות שנוטעים מכאן והילך, חזקה שיקלטו.

פרטי הלכות

א. יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות. לעובדה זו השלכות על כמה הלכות התלויות בדיני ערלה ותרומות ומעשרות, כמובא בהקדמה.

ב. אסור להתענות ביום ט"ו בשבט, ואין אומרים בו וידי ונפילת אפים. והמנהג שאין אומרים וידי ונפילת אפים גם בתפילת במנחה של יום י"ד בשבט. ואם חל ט"ו בשבט בשבת אין אומרים בו צדקתך צדק וכו' במנחה. (ילקוט יוסף מועדים)

ג. יש נוהגים לעשות לימוד בליל ט"ו בשבט וקוראים במשנה ובזוהר מענייני היום. כיום מקובל להשתמש בספר "פרי עץ הדר" שבו ליקוטי מיוחד לכך. וכל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם. ויש ללמוד "בהבנה" ככל האפשר, ובפרט יש ללמוד בהלכות השייכות לדיני ט"ו בשבט, בענייני ערלה ותרומות ומעשרות. (ילקוט יוסף מועדים)

ד. נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות, ולברך עליהם ברכות הראויות להם. ומנהג יפה הוא. (ילקוט יוסף מועדים)

ה. בט"ו בשבט יש נוהגים לאכול במיוחד משבעת מינים שנסתבחה בהם ארץ ישראל. יש נוהגים לאכול חרובים, עפ"י דברי הזוהר הקדוש.

ו. בשנה שחל ט"ו בשבט בשבת, יש נוהגים להביא הפירות לברך עליהם מיד לאחר הקידוש, לפני נטילת הידיים לסעודה. מנהג זה מהווה בעיה מבחינה הלכתית, היות וישנה מחלוקת בפוסקים אם במקרה כזה צריך לברך על הפירות ברכה אחרונה. לכן הנכון לכתחילה להביא ולאכול את הפירות בסיום הסעודה לפני ברכת המזון, שאז ברכת המזון פוטרם. (ילקוט יוסף מועדים)

ז. אם הביאו ואכלו מהפירות לפני הסעודה, אפילו שאכלו מהם כשיעור, כיון שיש מחלוקת אם צריכים לברך ברכה אחרונה או לא, יש להורות שלא יברכו, מאחר וספק ברכות להקל. (ילקוט יוסף מועדים)

ח. לכתחילה אין להביא את הפירות לאחר ברכת המזון, בכדי להרוויח ברכה אחרונה, מפני שיש אומרים שבזה גורמים לברכה שאינה צריכה, וראוי לחוש לדבריהם. (ילקוט יוסף מועדים)

ט. אם הביאו את הפירות לאחר ברכת המזון, יש לברך עליהם לפנייהם ולאחריהם כהלכה. (ילקוט יוסף מועדים)

י. כל זה בימי חול, אך בשבת מותר להביא לאחר ברכת המזון כדי להרוויח מאה ברכות בכל יום. (ילקוט יוסף מועדים)

יא. פירות שמצויים בהם תולעים צריך שיפתחם ויבדקם לפני שיברך עליהם ברכת הנהנין. (ילקוט יוסף מועדים)

יב. צריך להזהיר מאוד מדי פעם בפעם על בדיקת הפירות והירקות שמוחזקים בתולעים, שהוא איסור חמור, שהאוכל תולעת חייב חמשה לאוין והרי זה משקץ נפשו ומטמא לבו מעבודת השי"ת וכבר העיר לנכון הגאון ר' חזקיה די סילוא על הדרשנים שמרבים לדרוש אך ורק מדברי אגדות פשטים ורמזים, ואינם מוכיחים את העם על איסור תולעים וכיוצא בזה שאיסורם חמור מאד. והמהזיר והנזהר, ירבה שלומם כנהר, ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. (ילקוט יוסף מועדים)

יג. דיני קדימה בברכות - פירות שנסתבחה בהם ארץ ישראל הם שבעה מינים, ככתוב ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש. (ופירוש דבש היינו דבש תמרים וכמבואר בירושלמי בכורים פרק א').

יד. היו לפנינו כמה מיני פירות מפירות הארץ ויש בהם פירות משבעת המינים, יש קדימה לשבעת המינים, אפילו אם שאר פירות חביבים עליו. אבל, אם אין שם ממין שבעה, מקדים את החביב עליו.

טו. כל הקודם בפסוק בשבעת המינים עצמם קודם בברכה. יוצא אם כן שברכת המוציא היא קודמת לכל, אחריה "בורא מיני מזונות, אחריה - זית ואחריה - תמר ואחריה - ענבים (הפרי עצמו), ואחריה תאנה ואחריה - רימון. (עפ"י ילקוט יוסף מועדים)

טז. היו לפנינו כמה פירות האילן ופירות האדמה, מעיקר הדין יכול לברך על איזה מין שירצה, אבל ראוי להקדים "בורא פרי העץ" לצאת לכל הדעות.

יז. ברכת בורא פרי העץ פוטרת את כל מיני פרי העץ שלפניו, ואם אינם לפניו אם יכווין עליהם יכול לפוטרם בברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

יח. דיני קדימה בברכות הוא לכתחילה ואינם מעכבים בדיעבד, לכן אדם שבירך בטעות על פירות שלא לפי סדר הקדימות הנ"ל אינו צריך לחזור ולברך. (ילקוט יוסף מועדים)

יט. כשאוכלים פרי חדש יש להיזהר לא לשכוח לברך "שהחיינו" ובברכה יש להקדים את ברכת הנהנין על הפרי לברכת שהחיינו, מפני שתדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם. (עפ"י ילקוט יוסף מועדים)

אמרי בינה - אמרי זוז"ל בשבז המידות הטובות

לדעת בעל ה"אורחות צדיקים" שלושים דברים שעל האדם לזכור בכל יום פעמיים, ולהכניסם בעמקי הלב, כדי שעבודתו תהיה מקובלת לפני הקב"ה, ותשא חן וחסד לפניו. בגיליון הקודם הובאו שמונה, להלן התשיעי והעשירי: התשיעית שיזכור אדם שיש לו אשה שאוהב אותה כנפשו, או בן שהוא אוהבו בכל לב, הוא טורח תמיד להשיב להם כל צרכם ולעשות כל רצונם, ואינו עושה זה עבור שירא מהם, או שהם ייטיבו עמו עבור שהוא עושה רצונם, אלא מרוב אהבה שהוא חושק בהם עושה - קל וחומר שיעשה כן לפני האל, יתברך, שיכוין כל מעשיו לשמו הגדול לבדו, ולא יעשה המצוות מאהבת בני אדם או מיראתם, או שיקוה לקבל טובה, אלא יש לו לייחד כל מעשיו לשמו הגדול לבד ולא ישתף עמו דבר.

העשירית שיזכור מה היו כל מעשיו עד היום הזה: אם עסק בעבודת יצורו צריך שיזכור בכל יום כמה עשה עבודת השם, יתברך, ובמה מרד נגדו. ולעולם יתן לבו שיעסוק יותר בעבודתו, יתברך, ממה שיעסוק בצרכיו. ואם לא עסק כל ימיו בעבודת הבורא, יתברך, לכל הפחות מכאן ואילך יעסוק בעבודת השם, יתברך. (אורחות צדיקים - שער הזכירה)